

Winterbijeenkomst 'Bos en hout' in Hogeschool Larenstein

Velp 21 februari 2019

Na de opening door NDV-voorzitter Jos Koppen gaat John Raggars, docent op Larenstein, van start met zijn lezing 'Ketenbenadering van hout'. Hij merkt op dat hout de grondstof is van de 21ste eeuw; wereldwijd stijgt de vraag naar hout. In de houtketen zijn de voornaamste onderdelen:

1) bos, hout is een bulkproduct, 2) rondhout, zoals gezaagd product, plaatmateriaal of pulp voor de papierindustrie, en 3) recycling, dat wil zeggen industriële doeleinden en brandhout. Eén op de vijf huishoudens heeft een houtkachel. Het Nederlandse hout bestaat voor 41% uit zaaghout, 30% plaatmaterialen, 10% papier en karton, de rest (19%) is brandhout. Na aardolie en gas is hout het belangrijkste importproduct.

Nederland haalt 90% van zijn houtbehoefte uit het buitenland. Momenteel is er veel fijnspar (*Picea abies*) op de markt vanwege de aantasting door de letterzetter (*Ips typographus*), een roodbruin kevertje dat broedgangen maakt onder de bast. De prijs van deze houtsoort is dan ook erg laag. Om de bossen gevarieerder te maken worden er meer loofbomen en Douglas-sparren (*Pseudotsuga menziesii*) geplant en zijn er experimenten met *Tsuga*. In plaats van kaal-slag worden er kleinere groepen van één soort gekapt (femelslag) om de biodiversiteit in het bos te verbeteren. Nadeel is dat het beheer van een divers sortiment lastiger wordt. Sommige gemeenten bieden stadshout en streekhout aan uit de eigen omgeving, bijvoorbeeld voor een tafelblad van een beuk uit je eigen straat.

Stam met maserknol, speciaal voor fineer

In het tweede programmaonderdeel vertelt Joukje Buiteveld van Wageningen University & Research over de Genenbank. Deze instantie zet zich in voor het behoud en gebruik van zaden van genetische bronnen zoals groente- en landbouwgewassen, bomen en struiken en genetisch materiaal van landbouwhuisdieren waaronder collecties van zeldzame rassen. Denk daarbij aan het bewaren van genetische kwaliteit, goede groei, bladuitloop, ziekteresistentie en herkomstenonderzoek zoals droogtetolerantie. Genenbewaring van bomen en struiken vindt plaats in-situ (op locatie) of ex-situ (genenbank). In Nederland zijn circa negentig inheemse houtige gewassen. Op Europees niveau zijn er drieduizend units voor honderd soorten: 59 soorten zijn zeldzaam tot zeer zeldzaam, voor 25 soorten is de situatie zeer urgent. In ons land staan onder andere eiken in de Meinweg, zwarte populieren in Gendt en *Taxus* in Winterswijk. Van de wilde appel (*Malus sylvestris*) uit diverse plaatsen in Nederland staan er circa 140 in Roggebotzand.

Lammert Kragt, teamleider van Team Zaad en Plantsoen van Staatsbosbeheer, neemt het stokje over en vertelt over het beheren van de genenbank voor inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen en de zaadgaarden voor bosbouwkundige selecties en landschappelijk gebruik. De Nederlandse rassenlijst voor bomen en struiken (www.rassenlijstbomen.nl) is hierbij de richtlijn. Nog slechts 3 tot 5% van ons areaal aan bomen en struiken is autochtoon: bomen en struiken die qua geslacht en soort tot de inheemse flora van ons land dan wel klimaatzone Nederland-Vlaanderen behoren en waarvan is bewezen dat het genetische materiaal van deze soorten sinds 10.000 jaar in ons land/klimaatzone verblijft. Voor de biodiversiteit, klimaatbestendigheid en ziekteresistentie is het van groot belang om bij vermeerdering uit te gaan van autochtoon materiaal. Bijzondere aandachtsoorten zijn *Rosa* species, *Rubus* species, *Salix* species en dwerg- en halfstruiken zoals *Daphne mezereum*, waarvan een collectie staat opgeplant in het Gerendal.

De zaadgaard Vaartbos in Flevoland (circa 40 ha) is speciaal voor loofbomen, de overige zaadgaarden (circa 30 ha) staan verspreid over het land onder andere in Grubbenvorst, Urkerbos, Speulder- en Sprielderbos (Gld.) en Bremerberg (Biddinghuizen). De opbrengsten per jaar: 10.000 kg zaad en anderhalf miljoen stuks bosplantsoen (autochtoon en bosbouwkundig) en 125.000 stuks stekhout van wilg en zwarte populier.

Na de lunch gaat de excursie verder in Schaarsbergen waar op een afsluitbare landweg (de 'Rolbaan') een enorme rij boomstammen klaar ligt voor de Nederlandse rondhoutveiling. De veiling, uniek in Europa vanwege het bijzondere sortiment, zal twee dagen later plaatsvinden in Larenstein. Er wordt 1232 m³ duurzaam kwaliteitshout aangeboden dat verwerkt wordt tot kunstvoorwerpen, meubels, fineer met een bijzondere structuur, muziekinstrumenten en vloeren. Vooraf wordt het aangeboden hout van boseigenaren en gemeenten door vijf keurmeesters beoordeeld. Eenmaal uitgesteld op de rolbaan krijgen de stammen een kavelnummer en wordt de prijs per m³ bepaald. Er liggen 55 boomsoorten, enkele zeer zeldzaam zoals peervormige lijsterbes (*Sorbus domestica*) en Himalaya-iep (*Ulmus villosa*) met een stamlengthe variërend van een tot zeventien meter. Aan de hand van een catalogus hebben aspirant kopers twee weken gelegenheid om het hout te bekijken en keuzes te maken. De veiling wordt al 23 jaar georganiseerd door Meindert Bruggemans, werkzaam bij de Unie van Bosgroepen. Door zijn jarenlange ervaring en kennis van houtsoorten heeft hij bij ieder kavelnummer een interessant verhaal, wat gunstig is voor de prijs. Vooral voor kunstenaars is het verhaal van toegevoegde waarde. Aan het eind van de excursie is er veel waardering en ontzag voor de manier waarop Meindert en zijn collega Pieter Westerhof zo veel wetenswaardigheden hebben verteld waar we tot nu toe geen idee van hadden. Een boeiende en leerzame dag, over hout raak je niet uitgepraat. □